

Elements a tenir en compte per a avaluar els riscos

Per a realitzar una correcta avaluació dels riscos, **s'ha de definir la metodologia i els criteris de l'organització** respecte a l'abast, naturalesa i el moment de temps del mateix perquè les mesures que es prenguin siguin el més eficaces possibles.

És important que la informació resultant quedi documentada, amb la finalitat que es realitzi de manera sistemàtica.

Aquesta responsabilitat sempre recaurà en l'empresari, però la seva realització pot ser exercida segons diversos supòsits: que l'encarregat de l'avaluació de riscos sigui el propi empresari, que es delegui a una sèrie d'empleats, que es contracti el servei a una empresa especialitzada, que es realitzi utilitzant un servei de prevenció propi o que s'utilitzi un servei mancomunitat de prevenció.

Podem classificar els factors de risc en cinc categories:

1. Condicions de treball
2. El medi ambient físic de treball
3. Els contaminants químics i biològics
4. La càrrega de treball
5. L'organització de treball

Hem de tenir en compte els següents aspectes:

- Avaluar tots els possibles riscos per al seu Sistema de Seguretat i Salut en el treball considerant els perills identificats i si funcionen o no els controls existents.
- Avaluar també els altres riscos relacionats amb la implementació i manteniment del Sistema de Seguretat i Salut en el Treball.

Si s'aplica correctament el principi de la prevenció integrada mitjançant una política de gestió coherent, cal esperar que una sèrie de riscos quedin eliminats d'arrel, bé perquè es corregiran determinades condicions de treball o bé perquè en el procés de decisió ja s'opta per alternatives sense risc. És el principi d'**evitar el risc** (Llei de Prevenció de Riscos Laborals, d'ara endavant LP, art. 15.1.a).

És de summa importància determinar totes les activitats que es duen a terme en els llocs de treball de l'organització, perquè sense aquesta consideració seria impossible **avaluar correctament tots els riscos** als quals es veuen exposats els seus treballadors. Les tasques realitzades en els llocs de treball han de ser analitzades i confrontades amb la formació dels treballadors, per a verificar si hi ha algun risc en les condicions de treball o si la persona que ho ocupa requereix d'alguna protecció especial.

Quan estiguem davant de riscos l'eliminació dels quals no és tècnicament possible o presenti grans dificultats a curt termini, cal analitzar aquests riscos per a veure què es pot fer amb la finalitat de controlar-los i assegurar-nos que no danyen la salut dels treballadors. Aquest és el principi bàsic d'**avaluar els riscos que no hagin pogut evitar-se** (Reglament dels Serveis de Prevenció, d'ara endavant RSP, art. 5.1).

Queda llavors clar que l'avaluació de riscos no és un procediment únic ni amb uns límits clars. En ella s'entremesclen processos d'informació, de recerca, de participació i de decisió, en els quals participen diversos agents (RSP arts. 1.2; 2.3; 3.2 i 4.3).

Tampoc ha d'entendre's com un procediment exclusivament tècnic ni, molt menys, com una cosa externa a l'empresa. En un document de la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball s'afirma: «*L'avaluació del lloc de treball no és un instrument de recerca de les situacions de treball i generació automàtica de solucions; la seva finalitat és, més aviat, iniciar i estructurar un procés de millores basat en un diàleg sobre les condicions de treball en l'empresa*». (Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i Treball: Avaluació de les condicions de treball: pràctiques europees, 1996).

Tampoc existeix un mètode únic per a fer l'avaluació de riscos. Cal triar aquells que millor s'adaptin a les característiques de l'empresa (grandària, tipus de riscos, recursos disponibles, etc.) El disseny sobre com fer l'avaluació de riscos ha de ser sempre objecte de planificació i de consulta (RSP arts. 2.1 i 3.2).

Pautes generals

En qualsevol cas hi ha unes pautes generals mínimes que han de ser respectades en qualsevol procediment d'avaluació de riscos (RSP art. 5):

1. Recopilar informació bàsica sobre:

- Organització del treball (tasques, complexitat, distribució, etc.)
- Característiques tècniques del treball (matèries primeres, equips de treball, etc.)
- Estat de salut del treballador (malalties, característiques personals, etc.)

2. Analitzar la informació anterior amb l'objectiu d'identificar:

- Quins perills per a la salut existeixen en les condicions de treball
- Quins treballadors estan exposats a aquests perills

3. Valorar el risc existent, per a això es tindran en compte:

- Criteris objectius de valoració
- Coneixements tècnics existents (formació del treballador)
- Criteris consensuats amb els treballadors

Per a dur a terme aquesta valoració, la llei proposa tres fonts d'informació bàsiques (RSP art. 5.2 paràgraf 2n / RSP art. 5.1 paràgraf 2n):

- L'observació de les condicions de treball
- Les informacions aportades pels treballadors
- Els mesuraments, anàlisis o assajos que es considerin necessaris

A més de realitzar l'observació de les condicions de treball, hem de comptar amb l'experiència de primera mà dels treballadors o dels seus representants.

Cal mesurar l'exposició a agents físics com la radiació, la il·luminació, el soroll, les vibracions, la temperatura, etc., en definitiva, tractem de localitzar els fets que poden acabar en accident o que poden afectar la salut dels empleats. Per a això, s'utilitzarà la tecnologia necessària per a comptar amb valors fiables i han d'utilitzar-se els mètodes i criteris que determini la legislació específica. S'aplicaran, en defecte d'això, normes UNE i/o guies d'institucions oficials (INSST, Ministeri de Sanitat, organismes autonòmics, etc.) En última instància es podran utilitzar altres criteris sempre que siguin prou fiables (RSP art. 5.3).

Una vegada es disposa del llistat dels riscos suportats per cada lloc, cal valorar la probabilitat que es materialitzin i la gravetat/severitat que tindrien. Per a mesurar tots dos factors s'utilitzen les escales establertes i recollides en les guies de l'Institut Nacional de Seguretat i Salut en el Treball:

- **Probabilitat:** alta, mitjana i baixa
- **Gravetat/severitat:** lleugerament nociu, nociu, extremadament nociu

El quadre obtingut dóna un mètode simple per a estimar els nivells de risc d'acord amb la seva probabilitat estimada i a les seves conseqüències esperades.

Nivells de risc

		Conseqüències		
		Lleugerament nociu (LN)	Nociu (N)	Extremadament nociu (EN)
Probabilitat	Baixa (B)	Risc trivial (T)	Risc tolerable (TO)	Risc moderat (MO)
	Mitjana (M)	Risc tolerable (TO)	Risc moderat (MO)	Risc important (I)
	Alta (A)	Risc moderat (MO)	Risc important (I)	Risc intolerable (IN)

Els nivells de riscos indicats en el quadre anterior, formen la base per a decidir si es requereix millorar els controls existents o implantar uns nous, així com la temporització de les accions. En la següent taula es mostra un criteri suggerit com a punt de partida per a la presa de decisió. La taula també indica que els esforços precisos per al control dels riscos i la urgència amb la qual han d'adoptar-se les mesures de control, han de ser proporcionals al risc.

Risc	Acció i temporització
Trivial (T)	No es requereix acció específica
Tolerable (TO)	No es necessita millorar l'acció preventiva. No obstant això s'han de considerar solucions més rendibles o millors que no suposin una càrrega econòmica important. Es requereixen comprovacions periòdiques per a assegurar que es manté l'eficàcia de les mesures de control.
Moderat (M)	S'han de fer esforços per a reduir el risc, determinant les inversions precises. Les mesures per a reduir el risc han d'implantar-se en un període determinat. Quan el risc moderat aquesta associat amb conseqüències extremadament nocives, es precisarà una acció posterior per a establir, amb més precisió, la probabilitat de mal com a base per a determinar la necessitat de millora de les mesures de control.
Important (I)	No ha de començar-se el treball fins que s'hagi reduït el risc. Pot ser que es requereixin recursos considerables per a controlar el risc. Quan el risc correspongui a un treball que s'està realitzant, ha de remeiar-se el problema en un temps inferior al dels riscos moderats.
Intolerable (IN)	No ha de començar ni continuar el treball fins que es redueixi el risc. Si no és possible reduir el risc, fins i tot amb recursos il·limitats, ha de prohibir-se el treball.

4. Hem de determinar qui estan afectats.

Els riscos poden afectar el personal que fa la tasca, però també a tercers. Per a entendre-ho podem pensar en les conseqüències d'una explosió, d'un núvol tòxic, de la caiguda de material sobre els vianants d'un carrer o d'un treballador al volant d'un vehicle en la carretera.

A més hem de tenir en compte que no totes les persones compten amb la mateixa predisposició davant certs riscos, així que caldrà localitzar als següents col·lectius: discapacitats, al·lèrgics, personal amb poca experiència, embarassades (incloent les mares en període de lactància), treballadors d'edat avançada, treballadors sota medicació, amb alguna mena de problema o malaltia (escoliosi, hipersensibilitat als agents físics o químics), etc.

Sabent les persones que es poden veure afectades i la seva condició, podrem planificar millor les activitats preventives, els procediments d'emergència davant accidents, els costos de formació i potser ens adonem que hem subestimat els efectes d'un risc.

5. Els resultats de l'avaluació han de transformar-se en propostes d'eliminació o reducció dels riscos detectats així com en plans de control periòdic de les condicions de treball i de vigilància de la salut dels treballadors (RSP art. 3.1 paràgraf 2n).

La labor preventiva no sempre pot acabar amb els riscos, però és el nostre deure minimitzar la probabilitat i la gravetat dels quals hem detectats.

Hem de comprovar si existeixen procediments determinats per la normativa per a actuar sobre certs factors de riscos en determinats sectors, com per exemple el Reial decret 286/2006 sobre els riscos derivats de l'exposició al soroll.

Haurem de formar als empleats sobre els riscos amb la finalitat de minimitzar-los, establint els procediments necessaris per a evitar-los. També és possible que hàgim d'adquirir material de protecció, aïllament, o directament de maquinària i hàgim de formar sobre la seva utilització.

Tot això (els riscos, la seva avaluació i les mesures de control per a cada lloc de treball) ha de reflectir-se per escrit i ser degudament arxivat per l'empresari (RSP art. 7 / LPRL art. 23.1).

6. L'avaluació de riscos no és un tràmit que es realitza una vegada per sempre. És un instrument de prevenció i, com a tal, un element dinàmic que ha de revisar-se i actualitzar-se. Per a això, l'ideal és que en la política de prevenció de l'empresa s'estableixi el període de temps en què es realitzen les revisions periòdiques definides com a reavaluació de riscos i el control de l'efectivitat de les mesures preventives, amb la finalitat de garantir la seguretat dels empleats i el correcte acompliment de les seves activitats.

No obstant això, no hem d'oblidar que l'avaluació inicial de riscos ha de revisar-se obligatòriament en els següents casos (RSP art. 6.3 RSP arts. 4.2 i 6; LPRL art. 16):

- Quan canviïn les condicions de treball
- Quan canviïn les característiques dels treballadors
- Quan es detectin danys a la salut dels treballadors
- Quan hi hagi indicis d'ineficàcia de les mesures de prevenció



G CONSELLERIA
O MODEL ECONÒMIC,
I TURISME I TREBALL
B

ibassal

Institut balear de seguretat i salut laboral

